

Alkohol- och tobakssituationen i Skåne

Länsrapport 2007

Sociala frågor

Håkan Johansson

Titel: Alkohol – och tobakssituationen i skåne
Länsrapport 2007

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne Län

Författare: Håkan Johansson
Jenny Neikell

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne Län
Samhällsbyggnadsavdelningen
205 15 MALMÖ
Tfn: 040-25 20 00
lansstyrelsen@m.lst.se

Copyright: Länsstyrelsen i Skåne län

Upplaga: 100 ex

ISBN: 978-91-86079-13-0
Länsstyrelserapport 2008:30

Layout:

Tryckt: Länsstyrelsen Skåne

Tryckningsår: 2008

Omslagsbild:

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Alkohol- och tobakssituationen i Skåne	4
2.1 Tullverkets hotbild	4
2.2 Lagändring gällande distansförsäljning av alkohol	5
2.3 Systembolagets verksamhet i Skåne	6
3. Länsstyrelsens arbete	6
3.1 Ansvarsfull alkoholservering	6
3.2 Länsstyrelsens tillsyn	7
3.2.1 Projekt ISAK	9
3.3 Länsamordning	9
3.3.1 Skånesamverkan mot droger	9
4. Kommunernas arbete	10
4.1 Serveringstillstånd	10
4.2 Kommunernas tillsyn	11
4.3 Sanktioner	12
4.4. Detaljhandel med folköl	13
4.5 Tobaksområdet	13
4.6 Förebyggande verksamhet	15
5. Avslutande kommentarer	16

Bilagor

1. Inledning

Länsstyrelsen samlar årligen in underlag från länets kommuner till den riksomfattande länsrapportering som Statens folkhälsoinstitut genomför. I den enkät som kommunerna skall ge svar på behandlas frågor kring kommunernas tillstånds- och tillsynsarbete på alkohol och tobaksområdet. Vidare ingår uppgifter om hur kommunerna organiserat sin förebyggande verksamhet med frågor kring samordnare och alkohol- och drogpolitiska program. Utifrån dessa uppgifter kombinerade med länsstyrelsens egna undersökningar och uppgifter från Tullverket och polismyndigheten har länsstyrelsen sammanställt uppgifterna till föreliggande länsrapport 2007 för Skåne län. I bilagorna redovisas viss statistik från enkäten.

2. Alkohol- och tobakssituationen i Skåne

2.1 Tullverkets hotbild

Trafikströmmarna till och från utlandet via Skåne är intensiva och i ständigt växande omfattning. Skånes geografiska område utgör såväl ett destinations- som transitområde för såväl legala som illegala transportflöden.

Via Skåne sker en omfattande illegal införsel i företrädesvis norrgående trafikströmmar av alkohol- och tobaksvaror.

Privatinförseln av alkohol, enligt regler i överensstämmelse med EU:s referensnivåer, är mycket omfattande via Skåne. Här finns en ständig, daglig tillförsel av privatinköpt alkohol från utlandet. Hotbilden består främst i att en till synes legal gränspassage med en viss mängd alkohol senare följs av en otillåten privat vidareförsäljning av alkoholvaror till vuxna och ungdomar inne i landet. Nämnda dagliga införsel med efterföljande otillåtna vidareförsäljning inne i landet avser såväl sprit, vin som starköl.

I den intensiva utlandstrafiken från annat EU-land till Skåne görs också återkommande tobaks- och cigarettbeslag. Dessa tullbeslag sker oftast i ankommande personbilar och turistbussar och beslagen består vanligen av 10000 – 40000 st cigaretter per beslagstillfälle. I många fall är cigaretterna avsedda för vidareförsäljning från transportfordonet till privatperson eller till mindre affärslokal i någon närbelägen tätort direkt efter gränspasseringen. Periodvis förekommer också en återkommande försök till insmuggling av cigaretter via Skåne i postpaket från utlandet. Källa Tullverket Skåne.

En rad förändringar i vår omvärld de senaste åren har medfört stora utmaningar för den svenska alkoholpolitiken. Dessa förändringar har lett till att andelen alkohol som svenskarna köper utanför landets gränser stadigt har ökat. Tullverket och

polismyndigheten i Skåne redovisar under året fortsatt mycket stor omfattning av privatinförsel av alkoholdrycker.

Tullen har gjort stora beslag från lastbilar och vans främst i Helsingborg och på Lernacken Malmö. Polisen har under året också stoppat tungt lastade fordon som bötfällts för stora överlastar på vägarna i Skåne.

Tullverkets tidigare bedömning om att hotbilden om en frekvent alkoholsmuggling från utlandet via Skåne kan förväntas bestå åren 2006-2007 har besannats.

Det är känt att Skåne har stora problem med illegal vidareförsäljning av alkohol och att den organiserade brottslighet som finns på detta område där har sitt säte. När det gäller den alkoholrelaterade brottsligheten finns regionala skillnader i landet. Grovt beskrivet ökar graden av organisation ju längre söderut i landet man kommer. Detta beror sannolikt på att de främsta införselkanalerna för utlandsinköpt alkohol är via Skåne.

Merparten av den ovan beskrivna alkoholinförseeln sker främst från Tyskland och Danmark med geografisk vidarespridning långt upp i övriga landet. Inresorna sker företrädesvis via Helsingborg, Öresundsbron/Malmö samt via färjelinjerna Tyskland – Trelleborg. Den genomsnittliga mängden alkohol per beslagstillfälle ligger på en fortsatt hög nivå. Även via färjelinjerna Polen – Ystad sker en daglig alkoholinförseel inte minst genom den återkommande busstrafiken.

2.2 Lagändring gällande distansförsäljning av alkohol

Om alkoholvaror avsänds eller transporteras direkt eller indirekt av en säljare till en privatperson i annat medlemsland kan det vara fråga om s.k. distansförsäljning och varorna skall då beskattas i destinationsmedlemsstaten. Som exempel på distansförsäljning kan nämnas postorderförsäljning och försäljning via Internet. Distansförsäljning av spritdrycker vin och starköl var under 2006 inte tillåten i Sverige. På grund av EU:s påverkan har under 2007 denna fråga varit föremål för översyn av alkohollagsutredningen (SOU 1977:113). Förslag föreligger att från 2008 godkänna sådan privatimport förutsatt att svensk alkoholskatt erläggs. Tullens insatser har därför förändrats på grund av de rättsliga förändringarna.

Sammanfattningsvis speglar tullens och polisens rapporter den kraftigt ökade tillgängligheten på alkoholdrycker. Detta medför att underåriga ungdomar inte har några som helst problem att få tag på alkoholdrycker. Försäljare finns överallt i närområdet som inte drar sig för att leverera till underåriga.

2.3 Systembolagets verksamhet i Skåne

I Skåne har Systembolaget butiker i alla kommunerna. Totalt finns 47 butiker och till detta kommer 19 utlämningsställen kopplade till systembolaget.

Utlämningsställen är i de flesta fallen livsmedelsbutiker i glesbygd. Det finns också ombud inom helt andra branscher såsom järnhandel, kläder och båtar som kan låta lite perifera i alkoholsammanhang men som har ett läge som motiverar ombudsmannskapet.

Systembolagets totala försäljning i Skåne ökade under året med 6.8 % jämfört med 2006. Ökningen i Skåne är den största i landet och det är vinet som svarar för den största andelen. Se vidare bilaga 6.

3. Länsstyrelsens arbete

3.1 Ansvarsfull alkoholserving (AAS)

Våren 2006 startade Länsstyrelsen Skåneprojektet inom ansvarsfull alkoholserving.

Projektet skulle vara tvåårigt och en projektledare anställdes.

Styrgruppen för AAS har 2007 sammanträtt tre gånger. De frågor som styrgruppen haft att ta ställning till har i huvudsak berört den fortsatta implementeringen, finansiering av utbildningen, polismyndighetens satsning på tillsyn och uppföljning av alkoholrelaterat våld i stadsmiljö.

Under hösten 2006 planlades mycket av utbildningsverksamheten för projektåret 2007. De kommuner som startade sina utbildningar 2007 prioriterades. Premisserna skulle vara de samma för alla kommuner som första gången genomförde utbildningar enligt beslut från styrgruppen. Länsstyrelsen har svarat för föreläsare och allt utbildningsmaterial för att de ekonomiska ramarna skulle vara lika för alla kommuner.

Under 2007 har 25 kommuner genomfört utbildningar. Av Skånes 33 kommuner har därmed alla kommuner utom två sedan starten erbjudit minst ett utbildningstillfälle. Malmö stad har hållit egna utbildningar. De två återstående kommunerna kommer att genomföra sin första utbildning under 2008. Under 2007 har 330 personer deltagit vilket är klart färre än föregående år. Det minskade antalet utbildade år 2007 jämfört med 2006 kan förklaras med att utbildningarna nu i stor utsträckning riktades mot Skånes mindre kommuner där underlaget för nya kursdeltagare inte varit så stort med mindre grupper som följd. Totalt sett har under de två projektåren över 1000 personer utbildats i Skåne län förutom Malmö stad.

Det personella och ekonomiska stödet från länsstyrelsen har varit mycket uppskattat ute i kommunerna och det har varit en förutsättning för att framförallt de mindre

kommunerna har kunnat komma igång med projektet. Det har därmed också blivit lättare att förankra.

Under Länsstyrelsens projekttid har utbildningen i länet så långt möjligt med vissa lokala variationer haft samma innehåll och varit uppbyggt enligt den nationella metoden. När kommunerna själva tar över kan befaras att det kan bli skillnader på utbildningarnas innehåll och frekvens. Länsstyrelsen kommer dock att verka för en fortsättning på så lika grunder som möjligt. Länsstyrelsen förutsätter också att Statens folkhälsoinstitut kommer att få en fortsatt roll som nationell garant för metodiken kring Ansvarsfull alkoholserving.

Utbildning i Ansvarsfull alkoholserving i sig ger inget långvarigt resultat om det inte kopplas till en förstärkt tillsyn av polis och kommun. Statens folkhälsoinstitut har tillsammans med Rikspolisstyrelsen tagit fram en instruktörsutbildning för poliser där också Länsstyrelsen deltar. Instruktörerna ska sedan i sin tur utbilda sina lokala poliser tillsammans med de lokala alkoholhandläggarna om hur en enskild tillsyn eller tillsyn i samverkan ska genomföras. Projektledaren i Skåne deltog i en fyradagars pilotutbildning tillsammans med tre poliser från Malmö och Helsingborg. Polis från övriga polisområden i Skåne kommer att delta i liknande utbildning under våren 2008. Utgångspunkt för utbildningen är den av Statens folkhälsoinstitut och Rikspolisstyrelsen nyligen framtagna tillsynshandboken.

3.2 Länsstyrelsens tillsyn

Inledningsvis genomförde Länsstyrelsen kommunbesök för att informera om projektet inom AAS och dess koppling mellan utbildning, tillsyn och samverkan. Uppföljning av kommunernas serveringstillstånd till antal och verksamhet gjordes tillsammans med kommunhandläggarna för att få en lägesbild inför projektets genomförande.

Länsstyrelsen har under året arrangerat en regional konferens för alkoholhandläggare. På konferensen medverkade också Statens folkhälsoinstitut. Till konferensen bjöds också in kommunala drogsamordnare. Temat var huvudsakligen tillsyn och ansvarsfull alkoholserving men även marknadsföringsfrågor stod i fokus.

Utöver den regionala konferensen har länsstyrelsen medverkat i ett antal mindre regionala konferenser på olika håll i Skåne med kommunernas handläggare. Länsstyrelsen skall också ge råd och stöd till kommunerna i sitt arbete enligt alkohol- och tobakslagarna. Detta sker i den dagliga verksamheten genom svar på telefon eller epost förfrågningar från de kommunala handläggarna.

Kommunerna skall enligt alkohollagen skicka kopior av fattade beslut till FHI och Länsstyrelsen. Med utgångspunkt från de utfärdade tillståndsbevisen kan Länsstyrelsen följa utvecklingen på området.

Länsstyrelsen har i sin tillsyn noterat vissa kommunala beslut som inte står i överensstämmelse med alkohollagen eller är tveksamma till sin karaktär. Det finns en tendens att hanteringen av alkoholtillstånden har blivit mer och mer en fråga om näringspolitik och turism än socialpolitik för beslutsfattare i en del kommuner. Förslag till beslut som framläggs av handläggare och utredare enligt alkohollagen följs inte alltid av den beslutande nämnden. Det kan t o m röstas om serveringstillstånd skall beviljas eller ej.

Handläggare vittnar många gånger om svårigheter att få gehör för de sociala aspekterna enligt alkohollagen.

Alkoholhandläggarna har ett utsatt jobb. Handläggaren skall vara experten som arbetar med lämplighetsprövning enligt alkohollagens krav gällande tillstånd och tillsyn. Förhållandet till beslutsfattande nämnd bygger på förtroende. Länsstyrelsen ser det som viktigt att tillräckliga resurser och tid avsätts för handläggning av ärenden både enligt alkohollagen och tobakslagen. För upprätthållande av kompetens krävs att handläggaren ges utrymme att arbeta med frågorna under tillräckligt stor del av sin tjänstgöringstid. En lösning på detta kan vara att samarbeta över kommungränserna i dessa frågor. Detta har under året skett i bl. a nordöstra Skåne.

Enligt länsstyrelsens tillsynsplan har under året två kommuner besökts som inledning på en total tillsynsombgång omfattande alla kommunerna under en treårsperiod. Denna tillsyn omfattar kartläggning och genomgång av kommunernas verksamhet inom både alkohol- och tobaksområdet. Tillsynen omfattar också ärendegranskning. Vid besöken genomförs en dialog med chefer och beslutsfattare om de nationella målen och vikten av samverkan och att alla parter strävar åt samma håll i sitt tillstånds- och tillsynsarbete. Länsstyrelsen har i sin regionala roll att verka för en likartad hantering i länet. Den kommunala organisationen varierar och alkohol och tobaksfrågorna hanteras ofta inte inom samma förvaltning. Detta kan länsstyrelsen uppleva som ett hinder då frågorna i många avseenden har mycket gemensamt och lagstiftningen är likartad.

3.2.1 Projekt ISAK

Som ett led i Länsstyrelsens arbete med att se till att kommunerna skärper sin tillsyn på alkohol- och tobaksområdet har Länsstyrelsen under året aktivt arbetat med spridning av projekt ISAK som är en speciell tillsynsmetod med inriktning på krogarnas dryckessortiment. Tillsammans med Malmö stad och på uppdrag av

Statens folkhälsoinstitut har Länsstyrelsen spridit arbetsmetoden inom länet och även nationellt. Projektet syftar till att kontrollera att de alkoholdrycker som säljs på krogarna inköpts på Systembolaget eller av annan partihandlare. I projektet samverkar Länsstyrelsen med kommunens tillståndsenhet, polisen, tullen och skatteverkets punktskatteenhet. Från att initialt ha genomförts i de större städerna har under året denna form av tillsyn också genomförts i en del mindre kommuner.

3.3 Länsamordning

Länsstyrelsen har regeringens uppdrag att genom länsamordnare samordna det alkohol-, narkotika-, tobaks- och dopingförebyggande arbetet i länet. För detta uppdrag anställdes en länsamordnare 1 juli 2007. En andra länsamordnare har anställts under år 2008. I uppdraget samverkar Länsstyrelsen med Kommunförbundet Skåne och Region Skåne. I det förebyggande arbetet genomför länsstyrelsen dialogträffar med kommunerna där frågorna inom hela ANTD-området diskuteras på ett övergripande plan. Samverkan mellan kommunens handläggare för alkohol och tobak och de som arbetar med drogförebyggande verksamhet är en naturlig del i helhetsbilden inom målområde 11 som innefattar alkohol, narkotika, tobak och dopning. Samverkan sker även med regionala myndigheter.

3.3.1 Skånesamverkan mot droger

Länsstyrelsen i Skåne län leder länsamrådsgruppen *Skånesamverkan mot droger* (SMD) som är en myndighetssamverkan mellan Länsstyrelsen, region Skåne, Kommunförbundet Skåne, Polismyndigheten, Tullverket, Vägverket, Kriminalvården och Malmö stad (se figur 1). Samverkan sker enligt en gemensamt framtagen överenskommelse inom det förebyggande området gällande alkohol, tobak och narkotika. En viktig roll är att med samsyn i de förebyggande frågorna gemensamt företräda och stå bakom utvecklingen på området. Gruppen arrangerar konferenser, är opinionsbildare och en viktig part i en dialog med centrala myndigheter. Hösten 2007 genomfördes i SMD:s regi en regional konferens för att synliggöra den myndighetsgemensamma samverkan som görs och vad varje deltagande part gör inom alkohol- och drogområdet.

Figur 1: Skånesamverkan mot droger

4. Kommunernas arbete

4.1 Serveringstillstånd

Länsstyrelsen konstaterar att antalet restauranger med serveringstillstånd i länet fortsatt ligger på en hög nivå totalt sett enligt bilaga 1. För 2007 redovisas 1530 serveringstillstånd i Skåne vilket dock är en minskning med 30 serveringstillstånd under året. Det är första gången sedan 2003 som antalet gått ned och de största förändringarna redovisar Malmö och Helsingborg.

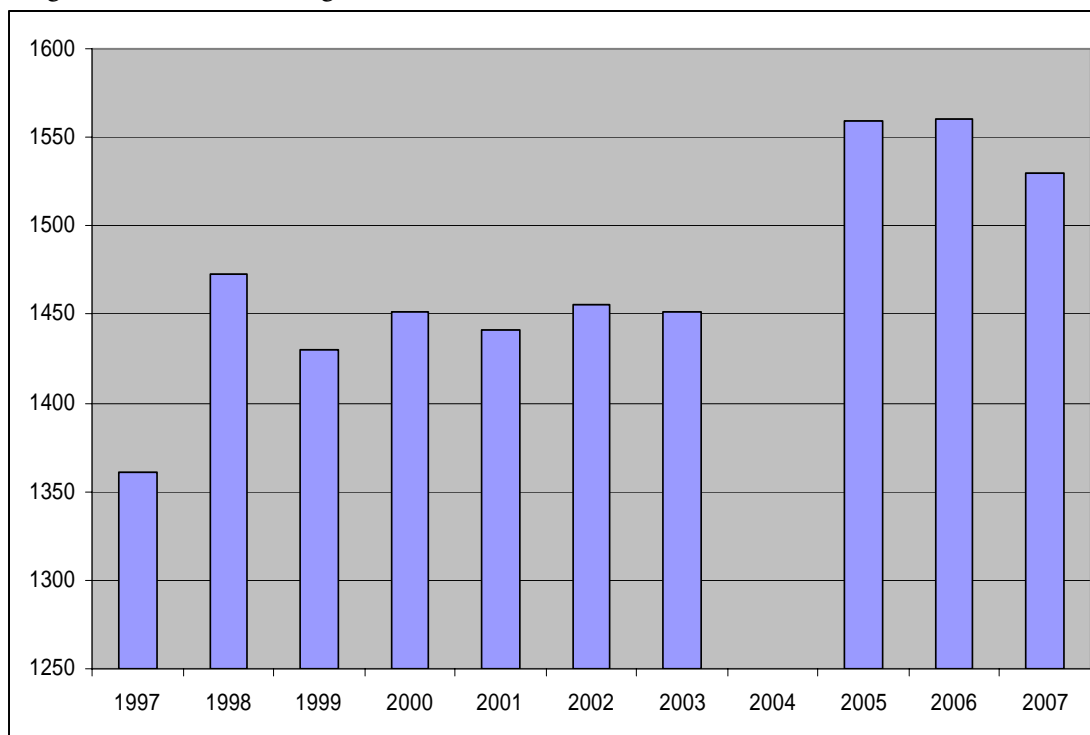
Sett över en tioårsperiod har antalet serveringstillstånd ökat med ca 200 stycken. Den största ökningen har varit under slutet av 1990 talet samt omkring 2005. Sedan dess har nivån varit ganska stabil.

Om man jämför antalet serveringstillstånd per invånare i kommunen ses tydligt hur Skånes turistkommuner har en klar övervikt. Av tradition har Båstad legat i topp i detta avseende. Här spelar sommarbefolkningen en stor roll och då tillkommer flera restauranger på arenan. Övriga kustkommuner med mycket turism finns också med i toppen på denna lista. Minst antal krogar per invånare har några av de mindre kranskommunerna runt de större städerna. Storstadens nöjesliv lockar ofta besökare från ett ganska stort omland.

Kommunerna utfärdar också årligen ett stort antal tillfälliga tillstånd till allmänheten och till slutna sällskap. De tillstånd till allmänheten som utfärdas i samband med

festivaler och karnevaler är ur alkoholpolitisk synpunkt av stor betydelse. Vid sådana evenemang upprättas ofta öltält och försäljningen uppgår till betydande nivåer. Evenemangen lockar ofta också en ung publik. Det är i dessa sammanhang viktigt att den kommunala tillsynen också innefattar detta område för kontroll av berusningsnivå och att inte servering sker till underåriga.

Diagram 1: Antal serveringstillstånd i Skåne län 1997-2007

4.2 Kommunernas tillsyn

Kommunernas genomförda tillsynsbesök på restaurangerna under året redovisas i bilaga 2. Inlämnandet av uppgifter har inte varit hundra procentigt. Totalt sett redovisas 1696 tillsynsbesök vilket är en minskning av antalet besök med 4 % jämfört med 2006. Den positiva förändring som ägde rum 2006 mot tidigare år har alltså vänt åt fel håll igen. Reellt sett motsvarar detta dock i genomsnitt drygt ett besök per tillståndsrestaurang under året vilket kan anses som ett normalt riktvärde.

De redovisade tillsynsbesöken fördelas på dagtid respektive kvällstid. Dagbesöken utgör 22 % av den totala mängden tillsynsbesök 2007 vilket är oförändrat från tidigare år. De redovisade kvällsbesöken fördelar sig ganska jämnt på de båda kategorierna före eller efter kl. 23. 00. En klar majoritet av besöken har alltså gjorts på kvällstid när restaurangerna kan förväntas ha varit i full verksamhet. Det är dessa

sena besök som ger den mest rättvisande bilden av hur verksamheten sköts med tanke på ordning och nykterhet mm. Man skall dock inte bortse från värdet av tillsynsbesök även på dagtid som kan komma överraskande och oväntade för en tillståndshavare och kan också avse ett visst tema på tillsynen som t ex ISAK.

Det går inte att dra några konkreta slutsatser av antalet redovisade tillsynsbesök utan att veta mer om hur besöken varit upplagda eller ha tagit del av ett tillsynsprotokoll. Kvantiteten på redovisade tillsynsbesök säger inte mer än att någon från kommunen i något avseende besökt serveringsstället. Resultatet ger alltså ingen bild av kvaliteten på tillsynsbesöket. Intressanta aspekter i detta avseende kan vara om tillsynen utförts av alkoholhandläggare, särskilt arvoderad tillsynspersonal eller om besöken gjorts tillsammans med exempelvis polis eller annan myndighet. Som framgår av sammanställningen i bilagan har inga tillsynsbesök alls redovisats avseende 2007 för sex kommuner. Detta är en tillbakagång från 2006 då alla kommuner redovisade åtminstone något enstaka besök. Detta är ingen bra utveckling och länsstyrelsen vill betona vikten av att kommunerna tar sitt tillsynsansvar och genomför tillsynsbesök ute på serveringsställena. Tillståndshavarna betalar avgift årligen för att tillsyn skall genomföras. Länsstyrelsen förutsätter att det finns tillsynsplaner fastlagda i kommunerna och att dessa efterlevs.

4.3 Sanktioner

I Skånes 33 kommuner återkallades med stöd av alkohollagen totalt 20 serveringstillstånd år 2007 fördelade på sex kommuner. Se bilaga 3. Malmö stad svarade för 12 av dessa återkallelser. Återkallelserna beror på att tillståndshavarna brutit mot bestämmelserna eller att de eller serveringsställena inte längre uppfyller lämplighetskraven enligt alkohollagen. De fall där ägarbyte förevarit eller att verksamheten upphört är inte medräknade. I 20 fall har kommunerna meddelat tillståndshavare varning. I dessa fall har grund för återkallelse förelegat men särskilda skäl har funnits för att stanna vid varning. Antalet sanktioner ligger totalt sett på en generellt relativt låg nivå och har så gjort under flera år. Undantaget under 2007 är Malmö stad som återkallat många tillstånd. Jämfört med året innan har återkallelserna totalt sett tredubblats medan varningarna har minskat.

Sanktionssystemet upplevs av många kommuner som tungrovt och besvärligt. I flera kommuner har man börjat införa ett eget system med begreppet erinran som en tredje nivå. Denna är inte reglerad i alkohollagen och har inte motsvarande rättsverkan. Det kan dock vara befogat med skriftliga dokument med erinringar i samband med att uppföljning görs av ett serveringsställes verksamhet.

4.4 Detaljhandel med folköl

Flera kommuner i Skåne har under året genomfört ungdomsstudier avseende både folköls- och tobaksförsäljning. Resultatet visar att försäljning av folköl fortsatt sker i stor omfattning till personer som inte fyllt 18 år. Detta trots att butikerna har egentillsynsprogram och har vidtagit olika åtgärder för att komma tillrätta med att legitimationskontroll verkligen sker i kassorna. Kommunernas kunskap om försäljningsställena i kommunen har fortsatt förbättrats. Det redovisade antalet registrerade försäljningsställen för folköl i länet har minskat marginellt och uppgår nu till 1043 enligt tabell 4. Det finns dock fortfarande en svartmarknad företrädesvis i de större städerna. Enligt polismyndigheten i Malmö har fortsatta beslag gjorts i några mindre närlivsbutiker som i sitt sortiment inte bara haft folköl utan även erbjudit starkare alkoholdrycker till försäljning från butiken.

Länsstyrelsen konstaterar dock att tillsynen över de registrerade försäljningsställena inte är tillfredsställande. Det är 13 av Skånes kommuner som enligt enkätsvaren inte genomfört någon tillsyn av försäljningsställena. Motsvarande siffra 2006 var att sex kommuner inte genomfört tillsyn över folkölsförsäljningen. Denna kraftiga tillbakagång bedömer länsstyrelsen som allvarlig utifrån det lagstadgade uppdraget att utöva tillsyn på området. De kommuner länsstyrelsen varit i kontakt med säger sig ha tillsynsplaner för 2008.

Den organisatoriska hemvisten för folkölstillsynen varierar i Skånes kommuner. I vissa kommuner handlägger alkoholhandläggaren dessa frågor i andra ligger det hos livsmedelshandläggaren på miljöförvaltningen och i vissa av de större städerna på egna handläggare tillsammans med tobaken.

Under året uppmärksammades också frågan om folkölsförsäljning på idrottsarenor. Här konstaterades att från kiosker på de stora allsvenska fotbollsarenorna såldes folköl i plastmuggar som togs med ut på läktarna utan kontroll. En läktare är normalt ingen godkänd serveringslokal och har inte heller någon avgränsad serveringsyta. Sådan servering står därmed inte i överensstämmelse med alkohollagen och har försvunnit från arenorna eller ändrats till att omfatta lättöl.

4.5 Tobaksområdet

Kartläggningen av antalet försäljningsställen för tobak utgår från antalet redovisade och registrerade försäljare hos kommunerna. Under flera år har det varit svårigheter med att få fram en fullständig bild över alla ställen som säljer tobak. Uppgifter har saknats från några kommuner.

Genom att anmälningsplikt numera föreligger för den som ämnar sälja tobak kommer som regel dessa uppgifter nu in till kommunen. Detta har medfört att den kommunala tillsynen på tobaksområdet har kunnat förbättras.

Vem som nu säljer tobak har kommunerna ganska bra kunskap om. Antalet redovisade registrerade försäljningsställen för tobak uppgår 2007 till 1613 stycken mot 1770 året innan. Det är alltså en minskning av de redovisade försäljningsställena för tobak i Skåne. Förklaringen kan ligga i en bättre redovisning från handlarna. En del ställen kan ha upphört med tobaksförsäljning för att slippa betala tillsynsavgift. Kommunen har nämligen också på tobaksområdet möjlighet att ta ut en tillsynsavgift för den som säljer tobak. Flertalet kommuner har beslutat om sådan tillsynsavgift.

Det redovisade antalet tillsynsbesök har jämfört med året innan ökat med nära 30 %. Det motsvarar nästan hälften av alla registrerade försäljningsställen. Det är en positiv trend. Liksom inom alkoholområdet går det dock inte att dra några andra slutsatser än att antalet besök har ökat. Det är mycket avhängigt av hur kommunen har organiserat verksamheten. I de flesta kommuner hör tobaken hemma inom miljöförvaltningen och handläggs av miljö- eller livsmedelshandläggare. I samband med att näringsställen besöks enligt livsmedelslagstiftningen genomförs också viss kontroll enligt tobakslagen.

Även 2007 har det genomförts provköp avseende hur åldersbestämmelserna efterlevs för folköl och tobak. Resultatet har påvisat stora brister. Det visar sig att ungdomar har lätt att kunna handla både tobak och folköl utan att behöva visa legitimation. Tillsynen avseende tobak och folköl bygger på lagmässigt liknande förutsättningar och kan med fördel samordnas.

Rökförbudet som infördes på krogarna från den 1 juni 2005 har fått bra genomslag och blivit förankrat hos både allmänheten och branschen. Förutsättningar för samsyn och samordning av tobaks- och alkoholfrågorna i större omfattning har skapats. Tillsyn av rökförbudets efterlevnad har genomförts på olika håll i länet och viss samverkan har skett mellan alkoholhandläggare och tobakshandläggare. Genomförandet av rökförbudet har gått mycket bra över lag i länet. Även krögarna har i huvudsak tyckt att det avlöpt utan större komplikationer. Krogarnas uteserveringar har dock tenderat att utnyttjas även under vinterhalvåret för rökarnas behov.

Några fall med inbyggnad av uteserveringen så att det blivit likställt med inomhuslokal har varit föremål för tillsynsärenden under 2007.

4.6 Förebyggande verksamhet

Utifrån den nationella målsättningen med tillhörande handlingsplan på alkoholområdet har kommunerna engagerats att bygga upp sin förebyggande verksamhet. Till stöd för detta har kommunerna erbjudits att ansöka om statliga utvecklingsmedel som länsstyrelsen fördelat. Ett uttalat mål för den förebyggande

verksamheten har varit att varje kommun skall ha en samordnare inom alkohol- och drogområdet. Länsstyrelsen har aktivt verkat för att få till stånd denna samordning och sedan 2002 anvisat medel för detta till merparten av länets kommuner. För år 2007 har medel fördelats till 14 kommuner.

Länsstyrelsen har 2007 inom sitt uppdrag som länsamordnare gjort en kartläggning av hur kommunerna i Skåne har strukturerat sitt drogförebyggande arbete. Resultatet redovisas i Länsstyrelsens rapport "Kan man mura utan cement". Alla kommuner inklusive Malmös stadsdelar (totalt 43 stycken) svarade på frågan om huruvida det finns ett antaget alkohol- och drogpolitiskt program i kommunen. Totalt 37 svarade ja och 6 nej. Flertalet kommuner angav att programmen antagits 2005 eller senare. Kommunerna svarade också på frågan om det i kommunen fanns en tjänst eller del av tjänst med ansvar för det drogförebyggande arbetet. Här blev utfallet 32 ja och 11 nej.

Kommunernas arbete inom det alkohol- och drogförebyggande området sker, av svaren i länsrapporten att döma, ofta i samverkan med andra parter. Den vanligaste samarbetspartnern inom myndighetsvärlden är polismyndigheten med vilka flertalet kommuner uppger att de har ett regelbundet eller formaliserat samarbete inom alkoholområdet men även när det gäller narkotika och till viss del tobak. Andra vanliga samarbetsparter är Länsstyrelsen och Vägverket. Många kommuner uppger dessutom att de samarbetar med varandra över kommungränserna (se bilaga 7:1).

Samarbete sker även med näringslivet och klart vanligast är att man samverkar kring alkohol. Tre fjärdedelar av kommunerna uppger att man regelbundet samarbetar med enskilda restaurangägare inom alkoholområdet och drygt hälften uppger att man samarbetar med nöjesarrangörer. När det gäller tobak sker samarbetet oftast med enskilda restaurangägare och med köpmannaföreningen (se bilaga 7:2).

Kommunerna samarbetar även med frivilligorganisationer inom det alkohol- och drogförebyggande området. Drygt hälften av kommunerna uppger att de samarbetar med idrottsföreningar och samarbetet rör både alkohol, narkotika och till viss del tobak. Intressant att notera är att fler kommuner samarbetar med trossamfund än med nykterhetsrörelsen vad gäller alkoholområdet (se bilaga 7:3).

Många kommuner satsar på insatser för föräldrar och särskilt tre program och metoder utmärker sig avseende förekomst i länets kommuner. Hälften av de kommuner som besvarade frågan uppgav sig erbjuda COPE medan 46% respektive 42% erbjuder Aktivt Föräldraskap och De otroliga åren (se bilaga 7:4).

När det gäller program och metoder i skolan utmärker sig främst två, Örebro Preventionsprogram (ÖPP) och Motiverande samtal (MI) som finns i drygt hälften i de 27 kommuner som besvarat frågan. Även Ledarskap och förhållningssätt i klassrummet och Social och emotionell träning (SET) är relativt spridda i länet (se bilaga 7:5).

Det finns variationer avseende hur man bedrev alkohol- och drogförebyggande arbete i kommunerna under 2007, men ett antal insatsområden utmärker sig. Det är tydligt att många kommuner, i enlighet med forskningens rekommendationer, har valt att inrikta sig mot föräldrar i sitt alkohol- och drogförebyggande arbete. Ungefär två tredjedelar av de 30 kommuner som besvarade frågan, uppger att man använder sig av föräldraprogram om alkohol/droger och lika många uppger sig göra informationsutskick till föräldrar. Ett annat fokusområde är insatser för att upprätthålla åldersgränsen vid försäljning av främst alkohol, men även tobak. Många kommuner (60%) uppger sig satsa på insatser för att begränsa langning till ungdomar och lika många erbjuder olika former av verksamhet för barn till missbrukare. En hel del kommuner (67%) verkar aktivt använda sig av media för att fästa uppmärksamhet på alkohol- och drogfrågor, men betydligt färre (37%) använder media för att lyfta tobaksfrågan (se bilaga 7:6). Generellt är det färre kommuner som är aktiva inom det tobaksförebyggande området jämfört med det alkoholförebyggande området. Anledningen till det kan vara att tobaksområdet inte alltid inkluderas i uppdragen till kommunernas samordnare för drogförebyggande arbete.

5. Avslutande kommentar

Länsrapporteringen har historiskt sett haft fokus på alkoholarbetet på olika nivåer. Frågor kring tobak kom med i länsrapporteringen första gången 2001. Uppgifterna kring tobak har under de inledande åren mest handlat om vilken kunskap som funnits kring försäljningsställen i kommunerna. Från att ha varit mycket uppskattningar om antal försäljningsställen har kunskapen efter hand ökat i och med att tillsynen förbättrats.

Tobaken har allt mer uppmärksamats och Länsstyrelsen har under året arbetat med frågan både på det förebyggande planet och i sin tillsynsutövning. Inom ramen för sitt uppdrag som länsamordnare kommer tobaken att sättas än mer i fokus 2008 genom bland annat en regional konferens för Skånes kommuner.

Serveringstillstånd i Skåne län

Bilaga 1

Kommun	Stadigvarande		Tillfälliga allmänhet		Tillfälliga slutna	
	2007	2006	2007	2006	2007	2006
Bjuv	10	9	2	3	3	6
Bromölla	10	10	2	0	0	0
Burlöv	12	12	0	0	6	2
Båstad	44	44	9	14	7	5
Eslöv	31	37	3	2	7	5
Helsingborg	174	182	26	38	29	27
Hässleholm	44	46	24	23	24	36
Höganäs	49	52	12	6	25	21
Hörby	14	14	3	2	0	0
Höör	18	17	4	1	4	0
Klippan	22	22	3	2	9	4
Kristianstad	120	121	29	24	28	26
Kävlinge	22	21	2	4	2	5
Landskrona	54	54	10	12	7	9
Lomma	12	12	1	2	20	13
Lund	136	135	25	39	438	451
Malmö	357	369	58	63	56	48
Osby	14	15	2	1	4	3
Perstorp	7	7	2	2	1	0
Simrishamn	51	50	6	4	29	9
Sjöbo	20	21	1	0	1	0
Skurup	15	14	1	2	3	4
Staffanstorps	7	7	2	4	2	1
Svalöv	14	14	3	3	4	4
Svedala	11	11	8	3	2	1
Tomelilla	19	19	-	2	-	0
Trelleborg	35	40	13	18	20	40
Vellinge	34	33	21	20	1	1
Ystad	59	55	10	4	14	14
Åstorp	14	14	2	3	0	2
Ängelholm	71	72	8	7	6	3
Örkelljunga	12	11	2	2	0	0
Östra Göinge	18	20	10	7	2	2
Skåne län	1530	1560	304	317	754	742

- betyder att uppgift saknas.

Tillsyn av restauranger Skåne län

Bilaga 2

Kommun	Antal tillsynsbesök 2007			Totalt	Totalt
	dagtid	20-23	23+	2007	2006
Bjuv	2	5	-	7	12
Bromölla	5	2	2	9	5
Burlöv	0	0	0	0	3
Båstad	26	18	12	32	44
Eslöv	0	13	11	24	61
Helsingborg	5	12	9	26	56
Hässleholm	10	10	55	75	75
Höganäs	9	40	10	59	71
Hörby	6	3	4	13	11
Hör	13	1	3	17	5
Klippan	0	0	0	0	3
Kristianstad	35	16	26	77	91
Kävlinge	12	9	2	23	7
Landskrona	10	20	11	41	16
Lomma	11	0	0	11	4
Lund	52	72	118	242	94
Malmö	44	261	352	657	772
Osby	-	-	13	13	16
Perstorp	0	0	0	0	2
Simrishamn	65	15	3	83	80
Sjöbo	7	3	4	14	30
Skurup	0	1	1	2	6
Staffanstorps	0	0	0	0	14
Svalöv	0	10	0	10	17
Svedala	3	0	7	10	14
Tomelilla	0	0	0	0	12
Trelleborg	20	25	8	53	40
Vellinge	9	20	3	32	26
Ystad	2	34	21	57	64
Åstorp	0	0	0	0	3
Ängelholm	10	30	32	72	105
Örkelljunga	10	0	0	10	5
Östra Göinge	0	0	3	3	6
Skåne län	366	620	710	1696	1770

- betyder att uppgift saknas.

Sanktionsåtgärder Skåne län

Bilaga 3

Kommun	Återkallelser		Varningar	
	2007	2006	2007	2006
Bjuv	0	0	0	2
Bromölla	0	0	0	0
Burlöv	0	0	0	0
Båstad	0	0	0	0
Eslöv	0	0	0	0
Helsingborg	3	0	0	2
Hässleholm	0	0	0	2
Höganäs	0	0	0	1
Hörby	0	0	1	0
Hör	0	0	0	0
Klippan	0	0	0	0
Kristianstad	2	1	5	5
Kävlinge	0	0	0	0
Landskrona	0	2	2	0
Lomma	0	0	0	0
Lund	1	0	0	2
Malmö	15	2	11	8
Osby	0	0	0	0
Perstorp	0	0	0	0
Simrishamn	0	0	0	0
Sjöbo	1	0	0	0
Skurup	0	1	0	0
Staffanstorp	0	0	0	0
Svalöv	0	0	0	0
Svedala	0	0	0	0
Tomelilla	0	0	0	0
Trelleborg	0	0	0	0
Vellinge	0	1	1	4
Ystad	1	0	0	0
Åstorp	0	0	0	0
Ängelholm	0	0	0	1
Örkelljunga	0	0	0	0
Östra Göinge	0	0	0	0
Skåne län	23	7	20	27

Detaljhandel med folköl i Skåne län

Bilaga 4

Kommun	Antal butiker		Antal tillsynsbesök		Tillämpar egentillsynsprogram	
	2007	2006	2007	2006	2007	2006
Bjuv	12	13	0	6	-	3
Bromölla	6	8	4	8	4	5
Burlöv	25	15	0	0	-	-
Båstad	15	14	10	8	10	8
Eslöv	17	22	4	13	3	5
Helsingborg	98	98	84	94	-	74
Hässleholm	36	37	36	37	36	37
Höganäs	23	23	0	7	-	4
Hörby	13	11	0	14	-	3
Hör	18	27	0	0	-	-
Klippan	15	17	0	0	-	-
Kristianstad	75	64	71	61	-	61
Kävlinge	25	25	0	25	-	25
Landskrona	62	35	10	11	1	4
Lomma	13	12	0	0	-	-
Lund	76	86	83	67	61	58
Malmö	239	267	239	104	100	60
Osby	14	15	14	13	14	13
Perstorp	5	5	0	2	-	0
Simrishamn	27	28	21	22	20	19
Sjöbo	18	18	18	10	-	6
Skurup	15	15	0	14	-	6
Staffanstorps	11	10	11	10	11	10
Svalöv	10	10	10	10	-	10
Svedala	13	19	13	19	3	4
Tomelilla	21	21	0	15	-	0
Trelleborg	34	38	15	30	5	-
Vellinge	23	24	8	9	4	7
Ystad	33	32	33	29	12	11
Åstorp	18	18	0	0	-	-
Ängelholm	26	26	17	25	-	-
Örkelljunga	14	10	0	0	-	-
Östra Göinge	14	20	10	0	10	-
Skåne län	1064	1083	711	663	294	433

- betyder att uppgift saknas.

Detaljhandel med tobak Skåne län Bilaga 5

Kommun	Antal butiker		Antal tillsynsbesök	
	2007	2006	2007	2006
Bjuv	16	23	0	-
Bromölla	15	18	4	13
Burlöv	25	23	0	-
Båstad	26	30	5	-
Eslöv	41	49	5	20
Helsingborg	149	209	87	35
Hässleholm	65	60	10	32
Höganäs	40	36	25	18
Hörby	17	18	0	18
Hör	20	27	0	6
Klippan	23	24	18	5
Kristianstad	109	89	109	-
Kävlinge	24	28	24	28
Landskrona	64	58	10	9
Lomma	17	21	0	-
Lund	88	83	57	-
Malmö	387	418	230	185
Osby	21	23	0	-
Perstorp	7	7	0	2
Simrishamn	32	37	4	25
Sjöbo	31	27	31	9
Skurup	24	23	22	23
Staffanstorps	20	15	16	15
Svalöv	13	14	13	14
Svedala	25	31	25	11
Tomelilla	21	21	-	15
Trelleborg	55	66	37	48
Vellinge	50	75	0	-
Ystad	71	74	59	57
Åstorp	20	22	0	8
Ängelholm	90	82	40	45
Örkelljunga	11	15	0	3
Östra Göinge	16	24	7	5
Skåne län	1613	1770	838	649

- betyder att uppgift saknas

Bilaga 6

Systembolagets försäljning per län**

januari-december 2007

1000-tals liter

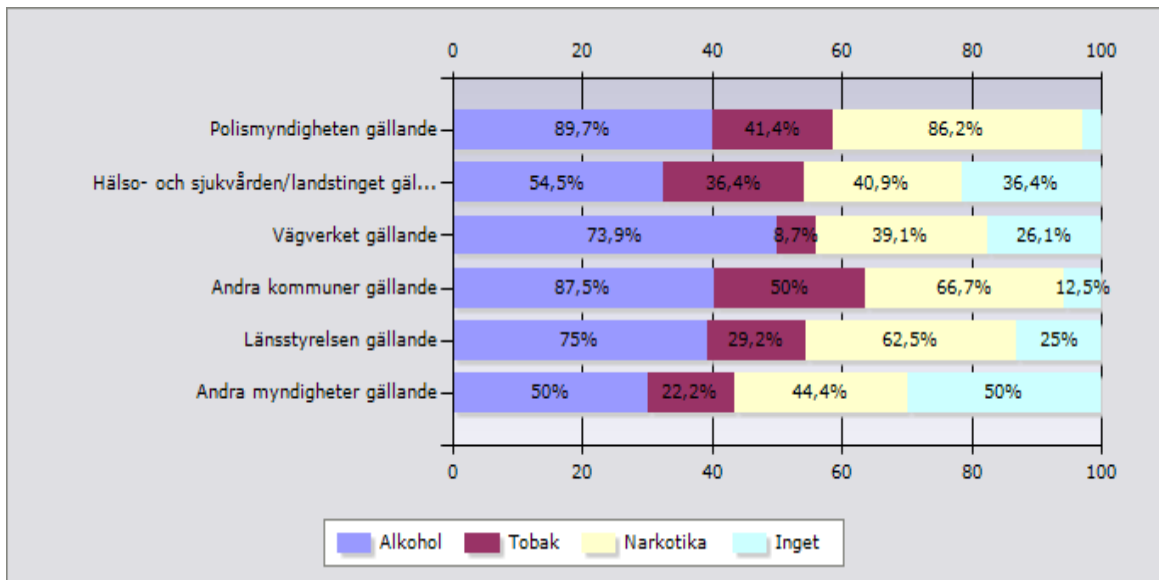
Län	Sprit		Vin		Öl		Cider/ Blanddrycker		Totalt		Totalt (ren alkohol)	
	2007	Diff*	2007	Diff*	2007	Diff*	2007	Diff*	2007	Diff*	2007	Diff*
Stockholms län	3 970	1,6 %	46 138	5,1 %	48 144	5,7 %	3 378	0,7 %	101 857	5,1 %	10 369	5,0 %
Uppsala län	594	1,9 %	5 702	5,1 %	6 890	4,4 %	602	-2,5 %	13 817	4,2 %	1 377	4,5 %
Södermanlands län	607	1,9 %	4 933	5,9 %	6 593	5,7 %	621	-1,6 %	12 774	5,3 %	1 272	5,2 %
Östergötlands län	807	1,5 %	6 249	5,6 %	8 584	4,2 %	812	-2,7 %	16 483	4,2 %	1 645	4,5 %
Jönköpings län	562	1,7 %	3 453	7,5 %	6 307	5,1 %	564	0,9 %	10 907	5,5 %	1 045	5,5 %
Kronobergs län	371	2,3 %	2 072	7,3 %	3 130	4,6 %	305	-1,7 %	5 890	5,0 %	599	5,3 %
Kalmar län	594	3,3 %	3 453	8,2 %	5 664	5,5 %	534	-0,6 %	10 265	5,9 %	1 019	6,2 %
Gotlands län	170	0,3 %	1 354	5,1 %	1 736	0,1 %	173	-6,7 %	3 441	1,7 %	344	2,7 %
Blekinge län	324	1,8 %	1 807	6,7 %	2 489	3,9 %	264	-2,7 %	4 895	4,4 %	514	4,6 %
Skåne län	1 804	3,6 %	15 410	7,4 %	13 496	7,0 %	1 447	3,8 %	32 252	6,9 %	3 527	6,8 %
Hallands län	527	1,4 %	4 197	5,9 %	4 516	5,6 %	476	-0,4 %	9 740	5,2 %	1 021	5,1 %
Västra Götalands län	3 150	3,1 %	26 707	6,3 %	34 021	6,0 %	2 950	0,7 %	66 964	5,7 %	6 698	5,8 %
Värmlands län	977	2,1 %	6 113	6,8 %	9 704	8,3 %	746	-0,7 %	17 564	7,0 %	1 732	6,3 %
Örebro län	542	3,4 %	3 699	6,7 %	6 722	6,8 %	610	-0,4 %	11 590	6,2 %	1 096	6,0 %
Västmanlands län	518	2,7 %	4 099	5,8 %	6 169	7,9 %	604	-1,3 %	11 410	6,4 %	1 107	5,9 %
Dalarnas län	659	4,0 %	4 449	6,3 %	7 733	8,8 %	724	-0,3 %	13 586	7,2 %	1 289	6,6 %
Gävleborgs län	666	3,1 %	4 338	6,1 %	7 284	6,4 %	650	-3,3 %	12 960	5,6 %	1 253	5,6 %
Västernorrlands län	684	1,5 %	4 156	4,9 %	6 569	4,7 %	647	-5,1 %	12 072	4,0 %	1 200	4,0 %
Jämtlands län	536	1,5 %	3 045	5,3 %	5 124	5,5 %	434	-3,6 %	9 153	4,8 %	903	4,5 %
Västerbottens län	675	2,3 %	4 279	5,7 %	7 885	4,9 %	730	-6,2 %	13 592	4,4 %	1 282	4,5 %
Norrbottnens län	566	1,4 %	3 872	6,4 %	8 358	5,1 %	822	-4,8 %	13 632	4,7 %	1 223	4,7 %
Totalt riket	19 302	2,3 %	159 524	6,0 %	207 118	5,9 %	18 092	-0,9 %	404 843	5,4 %	40 514	5,4 %

*Förändringen jämfört med samma period förra året är kalenderkorrigerad.

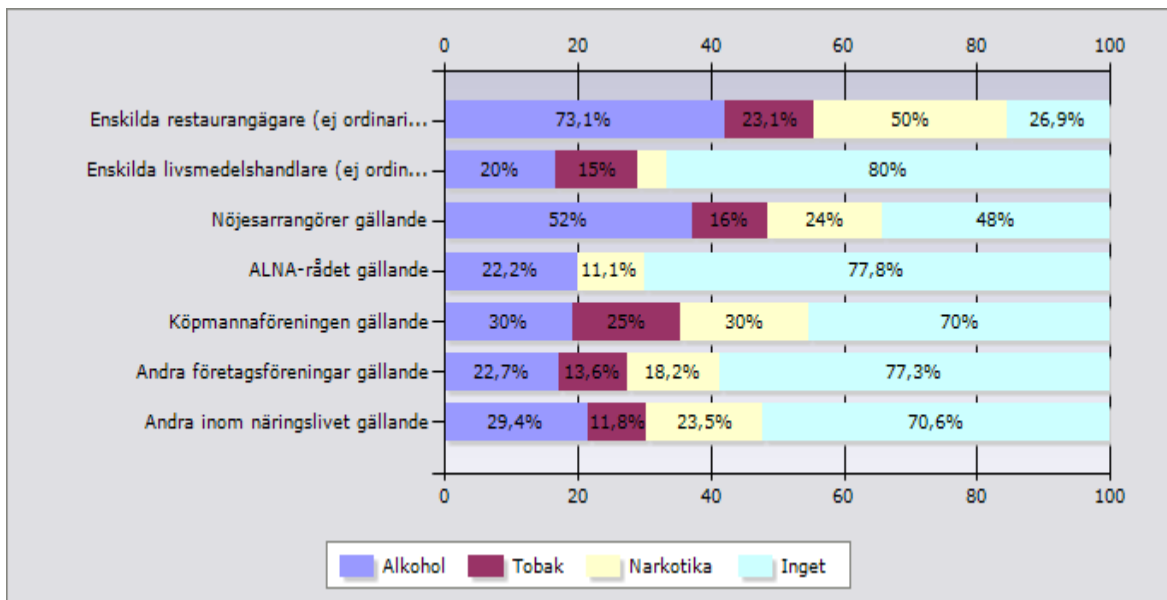
** Försäljning via ombud redovisas i det län där ombudet ligger.

Bilaga 7

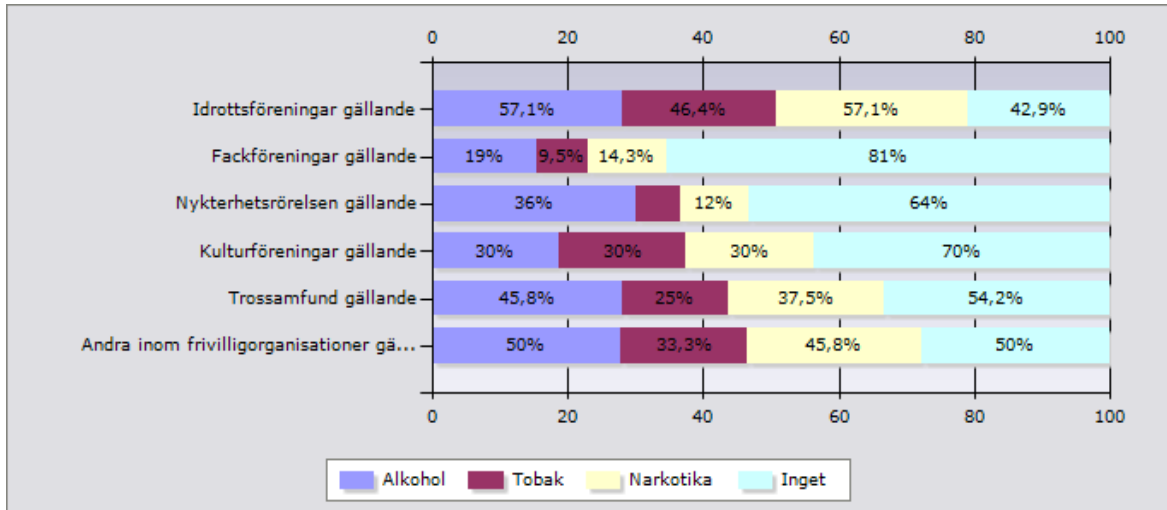
7:1 Med vilka myndigheter hade kommunen ett regelbundet eller formaliserat samarbete (möten eller aktivitet/aktiviteter) gällande det alkohol- och/eller drogförebyggande arbetet under år 2007? 29 av 33 svarade

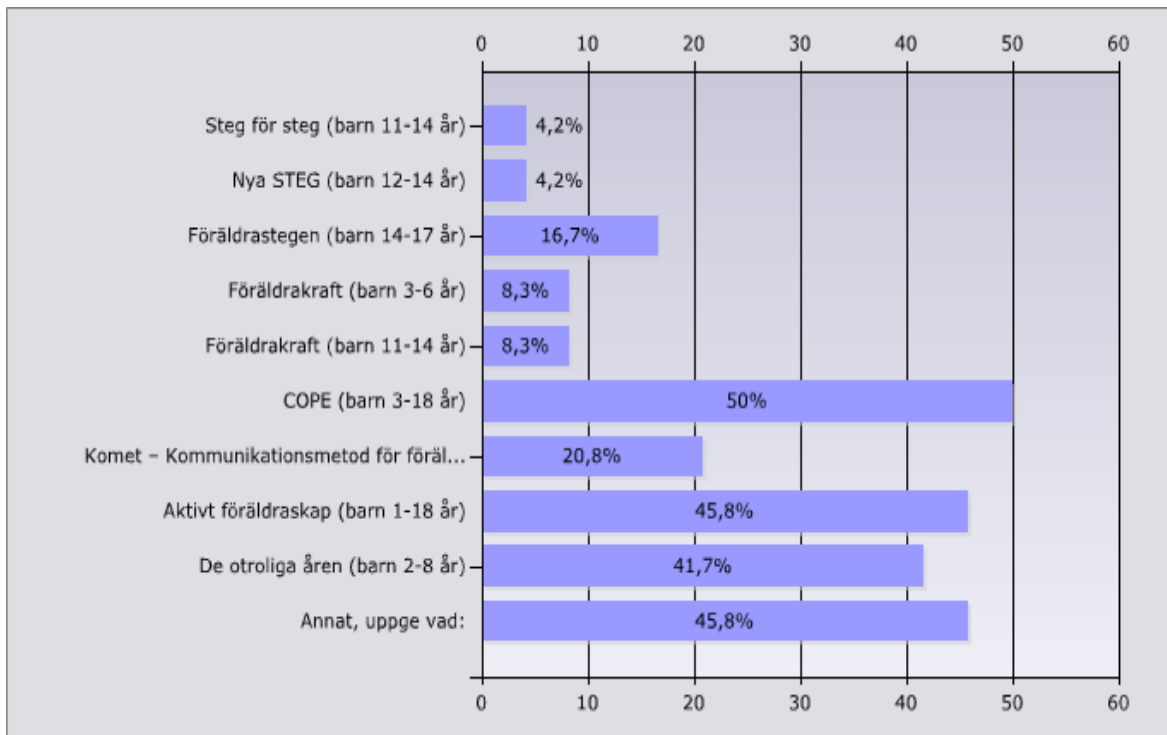
7:2 Med vilka inom näringslivet (ej endast sponsorer) hade kommunen ett regelbundet eller formaliserat samarbete (möten eller aktivitet/aktiviteter) gällande det alkohol- och/eller drogförebyggande arbetet under år 2007? 28 av 33 svarade

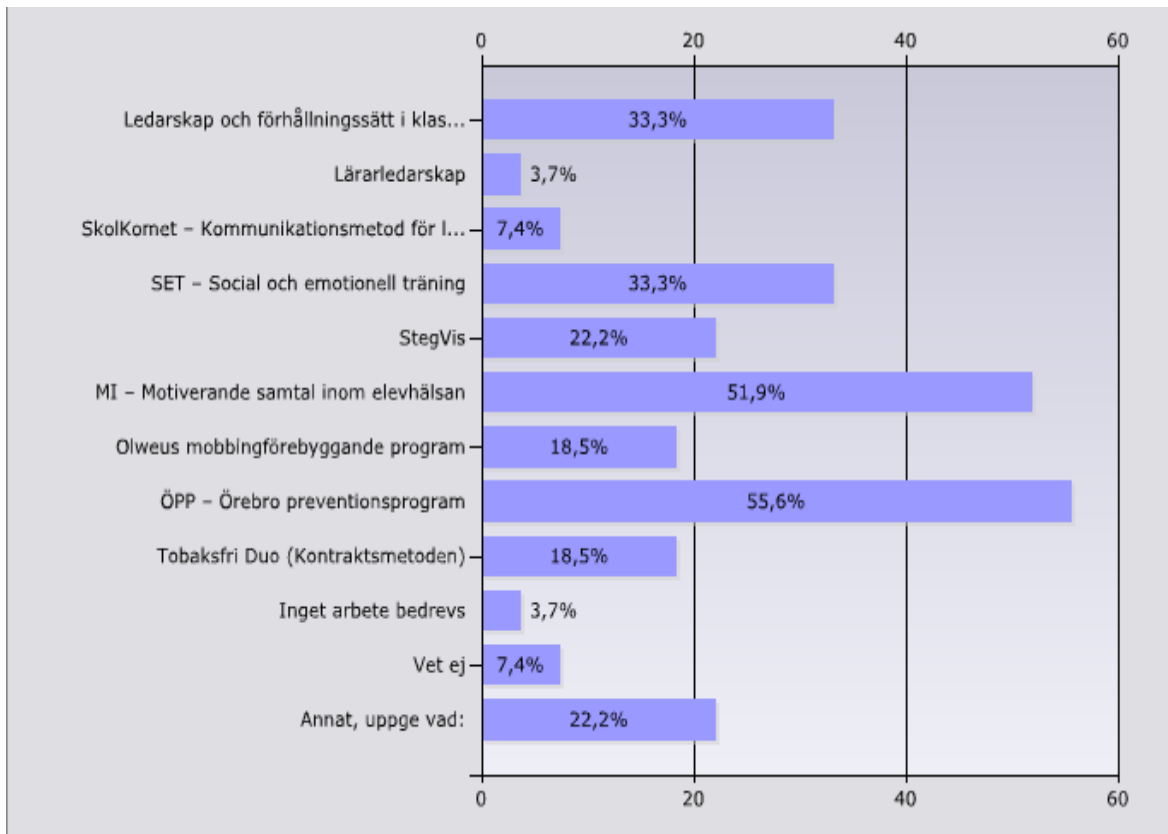
7:3 Med vilka frivilligorganisationer hade kommunen ett regelbundet eller formaliserat samarbete (möten eller aktivitet/aktiviteter) gällande det alkohol- och/eller drogförebyggande arbetet under 2007? 29 av 33 svarade

7:4 På vilket/vilka sätt bedrevs alkohol- och/eller drogförebyggande arbete inom kommunen när det gäller insatser för föräldrar (program/metoder) under år 2007? 24 av 33 svarade

**7:5 På vilket/vilka sätt bedrevs alkohol- och/eller drogförebyggande arbete inom kommunen när det gäller insatser i skolan (program/metoder) under år 2007?
27 av 33 svarade.**

7:6 På vilket/vilka sätt bedrevs alkohol- och/eller drogförebyggande arbete inom kommunen under år 2007? 30 av 33 svarade	Procent	Antal
Anordnande av drogfria aktiviteter (t.ex. vid skoldanser, konserter eller liknande)	63,3%	19
Informationsutskick till föräldrar	66,7%	20
Aktivt arbete mot media (media advocacy) för att fästa uppmärksamhet på alkohol/drogfrågor	66,7%	20
Aktivt arbete mot media (media advocacy) för att fästa särskild uppmärksamhet på tobaksfrågor	36,7%	11
Åtgärder mot langning till ungdomar (t.ex. informationskampanj eller polisingripanden)	60%	18
Åtgärder för att upprätthålla åldersgränsen vid försäljning av alkohol	66,7%	20
Åtgärder för att upprätthålla ansvarsfull alkoholservering av alkohol	90%	27
Åtgärder för att upprätthålla åldersgränsen vid försäljning av tobak	56,7%	17
STAD-metoden, Ansvarsfull alkoholservering (samverkan mellan myndigheter och bransch, utbildning samt ökad tillsyn)	90%	27
Föräldraprogram om alkohol/droger, årskurs 6-9 (med för programmet utbildade handledare)	63,3%	19
Strukturerade program för riskutsatta förskolebarn (utsatta uppväxtmiljöer/ beteendestörningar), med för programmet utbildade handledare	26,7%	8
Strukturerade program för att förebygga tobaksdebut i grundskolan	43,3%	13
Strukturerade program för att avsluta tobaksbruk i gymnasieskolan	6,7%	2
Annan verksamhet för barn till missbrukare	60%	18
Införande av policys för rökfri arbetstid för kommunens personal	23,3%	7
Åtgärder kring trafiknykterhet, utöver polisens rutinmässiga kontroller	46,7%	14
Insatser för att begränsa alkohol och eller/drogbruk bland studenter (högskola/universitet)	10%	3
Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i mödrahälsovården	26,7%	8
Rutiner för samtal om tobaksvanor och rådgivning i mödrahälsovården	16,7%	5
Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i primärvården	10%	3
Rutiner för samtal om tobaksvanor och rådgivning i primärvården	10%	3
Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i företagshälsovården	16,7%	5
Rutiner för samtal om tobaksvanor och rådgivning i företagshälsovården	13,3%	4
Rutiner för samtal om alkoholvanor och rådgivning i akutsjukvården	0%	0
Rutiner för samtal om tobaksvanor och rådgivning i akutsjukvården	0%	0
Inget arbete bedrevs	3,3%	1
Annat, uppge vad:	26,7%	8

Länsstyrelsen samlar årligen in underlag från länets kommuner till den riksomfattande länsrapportering som Statens folkhälsoinstitut genomför. I den enkät som kommunerna skall ge svar på behandlas frågor kring kommunernas tillstånds- och tillsynsarbete på alkohol och tobaksområdet. Vidare ingår uppgifter om hur kommunerna organiserat sin förebyggande verksamhet med frågor kring samordnare och alkohol- och drogpolitiska program. Utifrån dessa uppgifter kombinerade med länsstyrelsens egna undersökningar och uppgifter från Tullverket och polismyndigheten har länsstyrelsen sammanställt uppgifterna till föreliggande länsrapport 2007 för Skåne län. I bilagorna redovisas viss statistik från enkäten.

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Östra Boulevarden 62 A, 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 13, 205 15 Malmö
Tel 044/040-25 20 00, Fax 044/040-25 21 10
Epost lanstyrelsen@m.lst.se
www.m.lst.se

www.m.lst.se